

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології, інформаційної та
архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ВИКЛАДАЧА ТА НАУКОВЦЯ
Викладач (-і)	Вікторія БАРАБАШ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(066) 649-24-24
E-mail:	viktoria-k67@ukr.net
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 3. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / facetoiface) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіка, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Професійна етика викладача та науковця» є формування цілісного, системного уявлення про специфіку професійної моралі, розкриття сутності етико-аксіологічного підходу до організації професійної педагогічної діяльності, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури; ознайомлення з етичними нормами професійного

і ділового спілкування майбутніх викладачів та науковців.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;
- теоретична підготовка здобувачів з питань деонтологічного підходу до педагогічної діяльності, обґрунтування професійно-етичних вимог до особистісних якостей викладача, опанування методикою етичного аналізу соціокультурних і психолого-педагогічних проблем;
- надання здобувачам теоретичних знань щодо основних категорій наукової етики, удосконалення умінь і навичок у розв'язанні моральних проблем у професійній та науковій діяльності.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні елементи етичної системи педагогічної діяльності та взаємозв'язок між ними;
- основні категорії професійної етики педагога;
- сенс і зміст професійного обов'язку педагога по відношенню до різних суб'єктів взаємодії (студенти, колеги, адміністрація та ін.);
- основні принципи, норми і стандарти поведінки педагогів;
- вимоги, що пред'являються до професійно-етичних якостей науковця;
- основи етики досліджень та принципів академічної доброчесності

уміти:

- виявляти, аналізувати та розв'язувати конкретні проблеми етичного характеру, що виникають у роботі викладачів та науковців;
- визначати зони ціннісно-етичних протиріч, дилем і конфліктів у педагогічній діяльності, знаходити шляхи їх розв'язання;
- застосовувати отримані знання в системі професійної діяльності з метою підвищення її ефективності;
- застосовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки, методи та інструменти наукової та педагогічної діяльності за фахом.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибірових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль. 1. Професійна етика та її особливості в педагогічній діяльності.

Тема 1. Зміст і сутність професійної етики.

Тема 2. Педагогічна етика як самостійний розділ професійної етики. Історичні витокн педагогічної етики.

Тема 3. Ключові категорії професійної етики викладача.

Тема 4. Особливості педагогічної етики у закладі вищої освіти. Етика і культура міжособистісного спілкування педагога.

Тема 5. Професійна етика педагогічного колективу. Етика взаємовідносин у педагогічному колективі.

Тема 6. Етика педагога та вченого в системі вищої освіти.

Змістовий модуль 2. Етика науки та моральні якості вченого.

Тема 7. Наука і соціум. Соціальна відповідальність наукового співтовариства.

Тема 8. Наукова етика, її складові.

Тема 9. Моральні якості вченого.

Тема 10. Етико-правове регулювання наукової діяльності.

Тема 11. Принципи наукової доброчесності при проведенні наукових досліджень.

Тема 12. Етика наукової діяльності у контексті проєктної культури.

5. Рекомендовані джерела інформації:

Нормативно-правові документи:

1. Державна цільова соціальна програма з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року: Постанова КМУ від 30 липня 2024 р. №864 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/864-2024-%D0%BF#n97>

2. Конвенція про визнання кваліфікації з вищої освіти в європейському регіоні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308#Text

3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: затв. Розпорядженням КМУ від 23 лютого 2022 р. №286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

4. Положення про організацію освітнього процесу у Центральнотраїнському національному технічному університеті <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf>

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 р. № 1187 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#>.

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#>
8. Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#>.
9. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні: Закон України від 3 грудня 1999 р. № 1273-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14#>.
10. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист Міністерство освіти і науки України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124272_124272.
11. Про академічну доброчесність: Проект Закону України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43481> lob:<https://itd.rada.gov.ua/d94336cc-7474-4db0-9493-d63faf75ad91>
12. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>

Основна література:

1. Академічна доброчесність як основа сталого розвитку університета / Міжнарод. благод. фонд « Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики», за заг. ред. Т. В. Філіпова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
2. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 252 с.
3. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 256 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. К. : Вид. центр «Академія», 2006. 256 с.
5. Добронравова І. Практична філософія науки : зб.наукових праць Суми: Університетська книга, 2017. 352 с
6. Етика – вчення про смисл життя: навчально-методичний посібник / В. І. Гур, Т. М. Свідло, Н. В. Анацька а ін. К.: НТКУ "КПІ", 2008.
7. Етика: Навч. посіб. / В. О. Лозовой, М. І. Панов, О. А. Стасевська та ін.; За ред. Про. В. О. Лозового. К.: Юрінком Інтер, 2007.
8. Етичний кодекс ученого України. *Бюлетень ВАК України*. № 11. К., 2011 / [Схвалено постановою загальних зборів НАН України від 15 квітня 2009, №2]. URL : <http://www.umo.edu.ua/etichnij-kodeks-uchenogo-ukrani>
9. Єрмоленко А. М. Ціннісно-нормативне обґрунтування науки. *Філософська думка*. 2009. № 4. С 30 – 49.
10. Калініченко Н. А. Науковці України – еліта держави. Київ. Вид-во: Логос Україна. Том IV. 2015. 328 с. URL: <http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued4&id=1535>.
11. Кодекс наукової етики (Проект) / [Всеукраїнська громадська організація «Українська федерація вчених»]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/49520/05-Codex.pdf?sequence=1>
12. Козлова О.А. Соціальна психологія особистості та спілкування : практикум для студентів спеціальності 6.030101 «Соціологія». Харків : НТУ «ХПІ», 2017. 172 с.
13. Кодекс честі науковця, або естетичні норми та добрі манери у науці / пер. з польсь.; Етичний Комітет Польської академії наук. Львів: Галицька видавнича спілка, 2015.
14. Мелешенко Л. П. Моральний образ вченого в творчості В. І. Вернадського *Наука та наукознавство*. 2008. № 2(60). С. 78–81.
15. Науковець А., Находкін М. Проблеми сучасності і мораль науковця. *Вісник національної академії наук України*. 2006. №5. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2006-05/a1-5.pdf>
16. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / За ред. проф. І.В. Зайченка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.
17. Професійна та педагогічна етика: навчально-методичний посібник / О.О.Базалук,

- О.П.Кравченко, Л.М.Харченко. Переяслав-Хмельницький: «Видавництво КСВ», 2019. 85 с.
18. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка. Х. : НФаУ, 2018. 140с.
19. Положення про перевірку наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних та навчальних робіт на академічний плагіат. URL: <http://sumdu.edu.ua/ukr/general/normativ-base>
20. Професійна та корпоративна етика. Навч. посібник.-К.:ВПЦ «Київський університет», 2019. 368 с.
21. Сидоренко Л. І. Етика науки. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/etik-sidorenko.html>
22. Стасюк Ю., Вайнілович І., & Кобченко А. Роль емоційного інтелекту та професійної культури у розвитку закладів вищої освіти. *Challenges and Issues of Modern Science*. 2024, №3. С. 214–222. <https://cims.fti.dp.ua/j/article/view/265>
23. Філософські засади наукової діяльності: навч. посіб. для здобув. ступ. доктора філософії за всіма освітньо-науковими програмами всіх спеціальностей / КПП ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Б. В. Новіков, Р.М. Богачев та ін. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 130 с.
24. Теоретичні проблеми сучасної етики: навчальний посібник / Т.Г. Аболіна, І.В. Васильєва, А.М. Єрмоленко та ін. 2-ге вид.К. : Авіцена, 2013. 344 с.
25. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування. 2-ге вид. К., 2013. 416 с.

Додаткова:

1. Амеліна С. М. Тренінги з розвитку умінь та навичок діалогічного спілкування. Дніпропетровськ : *Пороги*, 2005 73 с.
2. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
3. Барабаш В. А., Глебова Л. В., Мехеда А. М. Науково-дослідницька діяльність у процесі формування професійної компетентності студентів-інформаїників. *Соціум. Документ. Комунікація*: зб. наук. праць. Серія: Історичні науки. Переяслав-Хмельницький, 2020. Вип.10. С.216–240. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10409>
4. Барабаш В., Орлик С., Бондаренко Г. Розвиток гнучких навичок здобувачів вищої освіти у контексті соціокультурної комунікації. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2021. Вип.14. С.9-28.DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2021-14-9-28>.
5. Барабаш В., Сустретов А., Коломієць О. Психологічні чинники етичної поведінки викладача вищої школи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2025. Вип. 70. 268 с. С. 31–43. <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/issue/view/42/399>
6. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. К. : Либідь, 2008. 848 с.
7. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української педагогіки. К.: Інститут змісту і методів навчання МО України, 1998. 356 с.
8. Малахов В. А. Етика: Курс лекцій: навч. посіб. К.: Либідь, 2002. – 384 с.
9. Мистецтво бути викладачем: Практ. посіб. / А. Брінклі, Б. Десанте, М. Флегм та ін. За ред. О.І. Сидоренка. К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент освіти в Україні». 2003. 144 с.
10. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: *монографія* / авт.. кол.: Н. М. Авшенюк, В. О. Кудін, О. І. Огієнко та ін. Київ. : Педагогічна думка, 2011. 232 с.
11. Наукові дослідження – шлях до розв'язання проблем педагогіки. URL: <http://ua.textreferat.com/referat-12845.html>.
12. Наукова робота. Library.tup. URL: http://library.tup.km.ua/inf_res/bibliogr/hi_sc/2003/nauk.htm
13. Освіта в Україні.URL: <https://www.education.ua/ua/professions/economist/>
14. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату. Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника 2016. № 8. С.134–150. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/lnnbyivs_2016_8_1215

15. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання. Суми: Університетська книга, 2013. 229 с.

16. Ставицький А., Затонацька Т. Формування культури якості вищої освіти в українських університетах. Освітня аналітика України. 2017. №1. С. 21–32.

17. Уліщенко Андрій. Розвиток креативних якостей педагога в системі підвищення кваліфікації. *Освіта і управління*. 2009. № 1. С. 126–130.

18. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: *навч. посіб.* К.: Академвидав, 2006.

19. Mytsenko Valerii, Barabash Viktoriia, Bondarenko Anna. Formation of Soft Skills Among Future Specialists in Information, Library and Archival Affairs. Наукові записки / Ред. кол. В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 199. *Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. С. 82–87.

Інформаційні ресурси:

1. Професійна етика <http://pe.ptngu.com/zmist.html>

2. <https://osvita.ua/>

3. <http://www.info-library.com.ua/> Електронна бібліотека – підручники.

4. <http://journals.uran.ua> – Наукова періодика України. Сайт електронних видань вищих навчальних закладів і наукових установ України.

5. <https://www.tandfonline.com/loi/rhep20>: Higher Education Pedagogies ISSN: (Print) (Online) Journal homepage.